

Pelastuslaitoksen johtokunta 21.04.2021 § 12

§ 12

Toimintaympäristön tila

Valmistelijat / lisätiedot:
Pälviä Tuomas

etunimi.sukunimi@espoo.fi
Vaihde 09 8162 8699

Päätösehdotus

Pelastusjohtaja Ihamäki Veli-Pekka

Johtokunta merkitsee tiedoksi kokouksessa saadun selvityksen toimintaympäristön tilasta.

Käsittely

Päätös

Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksessa toimintaympäristön analyysi on strategisen johtamisen ja ohjauksen osaprosessi, ja siihen kuuluu myös toiminnan arviointi. Muut kaksi osaprosessia ovat suunnittelu ja toteutus. Toimintaympäristön analyysi on toteutettu vuodesta 2018 lähtien Uudenmaan pelastuslaitosten yhteisenä, ns. HIKLU-yhteistyössä. Vuonna 2020 toimintaympäristön analyysi laadittiin osana palvelutasopäätösten pohjaksi tehtyä riskianalyysiä.

Uudenmaan maakunnan alue kattaa maapinta-alaltaan noin 9000 neliökilometrin suuruisen alueen ja koostuu 26 kunnasta. Nykyisellään Uudenmaan alueen kunnat jakautuvat neljään eri pelastustoimen alueeseen. Väestö ja tiivis rakennuskanta on keskittynyt pääkaupunkiseudulle ja sen ympäryskuntiin sekä taajamiin. Muilta osin Uusimaa on harvaan asuttua maaseutua. Alueella on myös pitkä merenranta sekä runsaasti järviä. Uusimaa on Suomen väestön ja taloudellisen toiminnan tärkein keskittymä.

Toimintaympäristön keskeisiksi muutosvoimiksi on tunnistettu väestörakenteen kehitys, politiikan ja lainsäädännön kehitys, teknologinen ympäristö sekä ilmastonmuutoksen aiheuttamat riskit.

Rakennettu ympäristö on keskittynyt pääkaupunkiseudulle ja kaupunkikeskuksiin. Rakennuskannasta korkeaa kerrostalovaltaista asuinrakentamista on erityisesti pääkaupunkiseudulla sekä suurimmissa taajamissa. Päiväväestö, eli työpaikkojen sijainnin ja väestön muun liikkuvuuden aiheuttamat muutokset vakituiseen väestöön, voivat poiketa suurestikin vakituiseen asuinpaikkaan perustuvasta väkiluvusta. Pendelöinti suuntautuu Uudellamaalla selkeästi Helsinkiin ja

pääkaupunkiseudulle. Työmatkaliikennettä kulkee pääkaupunkiseudulle myös Uudenmaan rajojen ulkopuolelta. Pääkaupunkiseutu sekä siihen kiinteästi liittyvät kasvuvyöhykkeet sijaitsevat pääradan, kehäradan sekä rannikon suuntaisen metroverkon varrella. Raideliikenteen onnettomuusriskien kannalta Uudenmaan erityispiirteitä ovat muun muassa suuret matkustajamäärät, pääkaupunkiseudun joukkoliikenteen painottuminen metro- ja rautatieliikenteeseen, tiheä raideliikenneverkosto, raideliikenteen sijoittuminen tiheään asutun alueen keskelle sekä rakentamisen keskittäminen radan varteen ja asemien välittömään läheisyyteen. Maantieliikenteen onnettomuusriskien kannalta Uudenmaan erityispiirteitä ovat muun muassa tiheä maantieverkko, suuri maantieliikenteen kuljetusten ja henkilöliikenteen määrä, useat korkeanopeuksiset väylät, maantietunnelit ja hyvin vaihtelevat talviolosuhteet.

Uudenmaan maakunnan alueen kuntien kokonaisväestö vuoden 2018 lopussa oli 1 671 024. Pääkaupunkiseudulla työikäisten osuus on suurempi kuin Uudellamaalla tai koko Suomessa keskimäärin. 50-vuotiaiden ja sitä vanhempien sekä erityisesti 70-vuotiaiden ja sitä vanhempien osuus väestöstä sekä määrä tulevat kasvamaan selvästi. Vanhusväestö keskittyy haja-asutusalueille, mikä saattaa lisätä etenkin ensihoito- ja ensivastetehtävien määrää. Väestön kehityksellä on vaikutusta myös Uudenmaan väestön huoltosuhteeseen. Maahanmuutto jatkuu ja maahanmuuton määrää on vaikea ennakoida. Tämä vaatii pelastustoimen henkilöstöltä yhä enemmän kielitaitoa ja eri kulttuurien tuntemusta. Turvallisuusviestinnän osalta on tarve laajentaa kielivalikoimaa ja panostaa selkokieliisyyteen. Maahanmuuton ja monikulttuurisuuden lisääntyminen voivat näkyä myös tiettyjen alueiden eriytymisenä ja haasteina paikallisessa toiminnassa. Länsi-Uudenmaan alueella korostuu vapaa-ajan asuntojen määrä.

Tiiviillä viranomaisyhteistyöllä sekä alueellisilla yhteistyörakenteilla voidaan vaikuttaa haasteisiin ennaltaehkäisevästi. Paikallisten järjestöjen ja vapaaehtoistoimijoiden rooli kasvaa ja järjestöyhteistyö kannattaisi huomioida alueellisessa suunnittelussa Matalan kynnyksen osallistuminen sopimuspalokuntatoimintaan voisi lisätä sopimuspalokuntien henkilöresurssia ja edesauttaa maahanmuuttajien kotoutumista.

Poliittisessa toimintaympäristössä tärkeimpänä muutostekijänä vaikuttaa tällä hetkellä sote- ja pelastustoimen uudistus. Pelastustoimea ohjaavan lainsäädännön lisäksi on kyettävä analysoimaan ennakoivasti myös muun lainsäädännön vaikutukset pelastustoimeen. Valtakunnallinen pelastustoimen uudistaminen mahdollistaa pelastustoimen yhdenmukaisen kehittämisen ja vahvemman valtakunnallisen ohjauksen. Tulevaisuudessa tarve käytäntöjen yhtenäistämiseksi sekä yhteisten linjojen, näkemysten ja toimintamallien kehittämiseksi kasvaa. Riskinä uudistuksessa on rahoituksen riittävyys yleisesti, sekä hyvinvointialueille yleiskatteellisen jaettavan rahan jakaminen sosiaali- ja terveystoimen ja pelastustoimen välillä osana alueellista poliittista päätöksentekoa.

Kehittyvä teknologia mahdollistaa uusia menetelmiä turvallisuuden ja työturvallisuuden parantamiseksi. Teknologian ansiosta esimerkiksi johtamistiedon saanti ja käytettävyys sekä tiedonkulku viranomaisten välillä voi kehittyä. Ennakoivan turvallisuustyön kehittäminen teknologisten ratkaisujen avulla mahdollistaa tilastoinnin ja tutkimustiedon paremman hyödyntämisen. Teknologiariippuvuus kuitenkin lisää haavoittuvuutta ja toimintojen varmistaminen häiriötilanteessa korostuu. Esimerkiksi sähkönjakeluhäiriöt, tietoliikenne- ja tietojärjestelmäkatkokset tulisi

huomioida oman toiminnan jatkuvuuden varmistamisessa. Myös tietoturvallisuuden varmistamisen merkitys korostuu. Teknologiaratkaisujen kehittyminen lisää myös pelastustoimen osaamisvaatimuksia.

Ilmastonmuutoksen aiheuttamista riskeistä Uudellamaalla korostuu etenkin sään ääri-ilmiöiden, kuten myrskyjen, rankkasateiden ja tulvien lisääntyminen sekä toisaalta kuivuuden aiheuttamat haasteet sekä metsäpaloriskin kasvu. Häiriötilanteet aiheuttavat haasteita pelastustoimelle ja ne tulee ennakoivasti huomioida osaamisenhallinnassa ja poikkeuksellisten tilanteiden valmiuden suunnittelussa. Viestinnän merkitys häiriötilanteissa kasvaa tiedon nopeuden vaatimusten kasvun sekä disinformaation myötä. Erityisesti kaupunkiympäristössä omatoimisen varautumisen viestinnän merkitys korostuu. Häiriötilanteisiin varautumisen suunnittelussa on huomioitava myös vaikutukset oman toiminnan jatkuvuuteen ja sen varmistamiseen.

Covid19-pandemia vaikuttaa suoraan pelastuslaitoksen toimintaan ainakin vielä vuonna 2021. Pandemian vaikutukset muuten yhteiskunnassa näkyvät todennäköisesti vielä pidempään vaikuttaen mm. kuntien taloustilanteeseen.

Päätöshistoria